

**СПРАВА «МОНТ БЛАНК ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ТА «АНТАРЕС
ТІТАНІУМ ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF MONT BLANC TRADING LTD AND ANTARES
TITANIUM TRADING LTD v. UKRAINE)**

(Заява № 11161/08)

Стислий виклад рішення від 14 січня 2021 року

02 грудня 2003 року два підприємства-заявники нерезиденти уклали з українським підприємством угоди про виробництво в Україні продукції з титану та її продаж виключно через підприємства-заявників. У разі виникнення між сторонами суперечностей, спір мав вирішуватися Лондонським міжнародним третейським судом (далі — ЛМТС) відповідно до права Великої Британії. Стверджувалося, що 08 квітня 2004 року між підприємствами-заявниками та українським підприємством було укладено додаткову угоду (далі — спірна угода), відповідно до якої змінювалася підсудність спорів українським судам і застосовним матеріальним правом ставало право України. Підприємства-заявники стверджували, що не укладали спірну угоду, яка, на їхню думку, є підробленою.

У листопаді 2004 року підприємства-заявники звернулися до ЛМТС у зв'язку з недотриманням своїх зобов'язань українським підприємством, яке у відповідь заперечило проти підсудності спору ЛМТС, посилаючись на спірну угоду. Встановивши за допомогою експерта, що представники підприємств-заявників не підписували спірну угоду, арбітр розглянув спір і зобов'язав українське підприємство сплатити першому підприємству-заявнику відшкодування.

У лютому 2005 року українське підприємство звернулося до Господарського суду м. Києва (далі — суд) з позовом проти підприємств-заявників і вимогою про стягнення штрафних санкцій за стверджуване невиконання спірної угоди. Вручення судових документів підприємствам-заявникам здійснювалося за допомогою Міністерства юстиції України та Посольства України у Німеччині. Суд розглянув справу за відсутності представників підприємств-заявників, задовольнивши позов українського підприємства.

У червні 2006 року підприємства-заявники оскаржили рішення суду до Апеляційного господарського суду м. Києва. Розгляд справи відкладався, про що за твердженнями підприємств-заявників їх не було повідомлено. Справу було розглянуто за відсутності представників підприємств-заявників та залишено рішення суду без змін.

Підприємства-заявники звернулися до Вищого господарського суду України (далі — ВГСУ), який посилаючись на висновки арбітра про нікчемність спірної угоди та відсутність компетенції в українських судів розглядати справу, скасував рішення нижчих судів і припинив провадження у справі. Українське підприємство подало касаційну скаргу до Верховного Суду України (далі — ВСУ), який скасував рішення ВГСУ і постановив, що розгляд справи мав здійснюватися українськими судами.

Водночас, у липні 2006 року перше підприємство-заявник зверталос до Печерського районного суду міста Києва (далі — Печерський суд) з клопотанням про надання дозволу на примусове виконання арбітражного рішення. Печерський суд відмовив у задоволенні клопотання. У результаті подальших переглядів справи Апеляційним судом міста Києва та ВСУ рішення було залишено без змін.

До Європейського суду з прав людини (далі — Європейський суд) підприємства-заявники скаржилися за пунктом 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція) на неповідомлення їх господарськими судами про провадження, що вплинуло на рівність сторін під час судового розгляду справи, та не наведення ними належного обґрунтування своїх рішень, а також залишення ними поза увагою аргументів підприємств-заявників щодо відсутності в українських судів компетенції розглядати справу. Крім того, перше підприємство-заявник скаржилось за пунктом 1 статті 6 Конвенції, що суди, які здійснювали провадження, не навели належного обґрунтування своїх рішень щодо відмови у виконанні арбітражного рішення, та за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції на відмову судів, які спеціалізуються на розгляді цивільних справ, задовольнити клопотання про надання дозволу на виконання арбітражного рішення.

Європейський суд, насамперед, вирішив вилучити з реєстру справ заяву другого підприємства-заявника відповідно до підпункту «с» пункту 1 статті 37 Конвенції, оскільки перше підприємство-заявник не надало доказів щодо свого статусу правонаступника другого підприємства-заявника.

Стосовно скарги першого підприємства-заявника Європейський суд зауважив, що апеляційний господарський суд за відсутності будь-яких доказів повідомлення першого підприємства-заявника про розгляд справи продовжив її розгляд та ухвалив рішення. Касаційні суди також не прокоментували питання щодо процедури повідомлення або не усунули причину скарг підприємства-заявника на порушення його процесуальних прав, які виникли у зв'язку з цим. Європейський суд констатував порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

Стосовно відсутності обґрунтування судами питання підсудності справи Європейський суд зазначив, що апеляційний господарський суд не надав відповіді на конкретні та важливі аргументи підприємства-заявника щодо відсутності в українських господарських судів компетенції розглядати справу, зокрема, що арбітражне застереження було дійсним, а спірна угода — нікчемною. Європейський суд дійшов висновку про порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

Щодо необґрунтованої відмови українських судів у наданні дозволу на виконання арбітражного рішення, Європейський суд зауважив, що перше підприємство-заявник не скаржилось на дійсність арбітражного застереження та недійсність спірної угоди; скоріше воно не погоджувалося із застосованим Апеляційним судом міста Києва правом стосовно виконання арбітражного рішення. Європейський суд дійшов висновку,

що скарга першого підприємства-заявника не виходить за межі питання тлумачення застосовного права, яке насамперед підлягає вирішенню національними судами та відхилив цю скаргу як явно необґрунтовану відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

Розглянувши скаргу першого підприємства-заявника за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції на відмову судів, які спеціалізуються на розгляді цивільних справ, задовольнити його клопотання про надання дозволу на виконання арбітражного рішення, Європейський суд зазначив, що відповідальність держави полягає в обов'язку забезпечити правовий механізм для виконання арбітражних рішень, такий правовий механізм справді був доступний і заявник ним скористався, хоча безуспішно. З огляду на зазначене Європейський суд відхилив цю скаргу як явно необґрунтовану відповідно до пунктів 3 та 4 статті 35 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Вирішує* вилучити з реєстру справ заяву в частині, поданій другим підприємством-заявником;

2. *Долучає* до розгляду по суті заперечення Уряду щодо невичерпання національних засобів юридичного захисту в частині щодо скарг першого підприємства-заявника за пунктом 1 статті 6 Конвенції, які стосуються провадження у господарських судах (2005 — 2007 роки), та відхиляє його після розгляду по суті;

3. *Оголошує* прийнятною скаргу за пунктом 1 статті 6 Конвенції (в частині, поданій першим підприємством-заявником) щодо провадження у господарських судах, а скарги за пунктом 1 статті 6 Конвенції щодо провадження у судах, які спеціалізуються на розгляді цивільних справ, і за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції — неприйнятними;

4. *Постановляє*, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції щодо рівності сторін у провадженні у господарських судах;

5. *Постановляє*, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з ненав'еденням належного обґрунтування рішень господарських судів;

6. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити першому підприємству-заявнику 8 000 євро (вісім тисяч євро) та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись першому підприємству-заявнику, в якості компенсації судових та інших витрат;

(б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

7. *Відхиляє* решту вимог першого підприємства-заявника щодо справедливої сатисфакції».